

INSTITUT FOR PLANTEPATOLOGI

Månedsoversigt over plantesygdomme

550. Juli 1984

Der blev for juli måned modtaget indberetninger fra 76 medarbejdere.

Vejret var overvejende køligt med undtagelse af ugen 9.-16. juli. Nedbøren faldt lokalt meget udbredt, men dog med nedbør langt under normalen i de fleste egne.

Temperaturen. De enkelte ugers middeltemperatur blev med normalen i (): 13,4 (16,0), 17,3 (16,4), 15,4 (16,6), 15,2 (16,7).

Nedbøren faldt ret sparsomt og primært som byger. For Jylland-Øerne faldt der kun 37 mm mod normalt 74 mm. I de enkelte amtskommuner blev fordelingen med normalen i () :

Nordjylland 48 (72), Viborg 27 (77), Århus 65 (72), Vejle 38 (79), Ringkøbing 24 (80), Ribe 30 (82), Sønderjylland 45 (80), Jylland i alt 40 (77), Fyn 32 (66), Vestsjælland 26 (65), Frederiksborg-København-Roskilde 27 (73), Storstrømmen 36 (68), Øerne i alt 30 (68) og Bornholm 56 (60).

SYGDOMME PÅ LANDBRUGSPLANTER

=====

KORN OG GRÆS

Meldug (Erysiphe graminis) har i vintersædmarkerne optrådt med ret udbredte, men dog fortrinsvis svage angreb. Poul Olesen, Hjørring, skriver, at der i vinterhvede kun har været tale om meget svage angreb på bladene. I sidste halvdel af juli blev der dog set mange marker med angreb af meldug i akset. Mange af disse symptomer kan, ifølge Planteværnscentret, forveksles med angreb af gråskimmel. H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at der som helhed kun er set beskedne meldugangreb i vintersædmarkerne. Næsten alle marker er blevet behandlet mod meldug én gang, og 50% er sprøjtet to gange med et svampemiddel. En rettidig bekæmpelse har absolut vist gode resultater i år, og det er nok muligt, at én sprøjtning har været tilstrækkelig. Chr. E. Lauridsen, Mariager, skriver, at det stort set er gået godt med at holde angrebet af meldug nede i vintersæd. Rettidig start på bekæmpelsen er dog vigtig. Fra Holstebro-egnen skriver Anders Fredenslund, at der ikke blev set meldug på hveden i juni måned, men her i juli er der set en del meldug på stænglerne. På den mest dyrkede sort Kraka er dog kun set yderst lidt. P.-H. Mathiassen, Aulum, skriver, at der i vinterhveden skete en opblusning af meldugangrebet midt i juli måned. Angrebet er især konstateret langs læhegn og skove i skyggesiden. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at meldug i vinterbyggen har været af ringe styrke, hvilket også gælder de fleste hvedemarker. Der er dog set hvedemarker, hvor melduggen bredte sig en del i løbet af juli måned. Poul E. Andersen, Horsens, skriver, at meldug har været uden væsentlig betydning både for vinterhveden og vinterrugen. Erik Fredenslund, Kolind, skriver, at der kun er

set sporadiske meldugangreb i vinterbyggen i de fleste marker. I enkelte marker er der dog set stærkere angreb. I vinterhveden er der i de fleste marker ikke set angreb. I marker, hvor der ikke er anvendt svampemiddel siden sidst i maj, er der dog set stærkere angreb. I vinterrugen er der kun set ubetydelige angreb. Kr. Brødsgaard, Ejby, skriver, at der hovedsageligt kun er set svage angreb i vinterhveden i sorten Kraka, medens der har været stærkere angreb i marker med sorten Kanzler. Knud Thornhøj Christensen, Fåborg, skriver, at der i vinterbygmarkerne på Fåborg-egnen ikke har været de store problemer med meldug. Hvor den korrekte forebyggende bekæmpelse har fundet sted, har man kunnet holde meldugangrebet i ave. I vinterhveden er der kun iagttaget svage meldugangreb i den mest udbredte hvedesort Kraka. Angrebene er oftest afgrænset i markerne, dvs. især i lavninger, hvor melduggen har haft særlig gode betingelser. Jon Birger Pedersen, Ringe, skriver, at meldug kan findes i næsten alle hvedemarker, men primært nederst på planterne samt på svagt udviklede sideskud, og er derfor formentligt nu uden større betydning. Mads Kristensen, Roskilde, skriver, at angreb af meldug i hvedesorterne Kanzler, Disponent og Calif har været stærke og startede tidligt. Der er dog forskel fra mark til mark afhængig af behandling med svampemidler. Det er især tidspunktet fra 1. behandling, der har betydning for den gode bekæmpelse. Sorten Kraka har næsten ikke været angrebet af meldug i området. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at der i de fleste vinterbygmarker har været en del meldug, inden markerne begyndte at modne, også selv om der er udført de to obligatoriske sprøjtninger. I vinterhveden er der generelt kun set moderate angreb af meldug i Kraka. I Disponent- og Kanzlerhveden er der dog set noget kraftigere angreb. I vinterrugen er der ikke set meldug. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at der i vinterhveden er forekommet noget meldug i

de modtagelige sorter, men at angrebene ellers har været uden betydning. Erik Skov Nielsen, Nykøbing Falster, skriver, at der i Kraka og lignende sorter kun er set svage angreb i bunden af afgrøden i løbet af juli måned. I Disponent og Kanzler kunne en bekæmpelse ikke stoppe angrebet.

I vårbygmarkerne har angrebene været meget udbredte og til tider ret kraftige. Fra Hjørring skriver Poul Olesen, at der næsten ikke har været angreb af meldug i vårbygsorten Triumph. I de øvrige udbredte sorter har der mange steder været tale om stærke angreb. Jørgen Kristensen, Skive, skriver, at der i usprøjtede vårbygmarker kan ses meget udbredte angreb, og at de nu viser sig i form af tvangsmodning med små kerner til følge. H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at der i de usprøjtede marker har været betydelige angreb, og næsten ingen sorter er gået fri. De stærkeste angreb har dog været i Cerise, Vega og Gunhild, medens der kun har været tale om svage angreb i Caja. En sprøjtning med halv dosering af et svampemiddel sammen med ukrudtssprøjtningen, efterfulgt af hel dosering senere, ser ud til at give de bedste resultater i år. Chr. E. Lauridsen, Mariager, skriver, at det i adskillige vårbygmarker har været nødvendigt med mere end en sprøjtning mod meldug i år. Hvor tilstødende vinterbygmarker ikke er passet godt nok, har det især været galt. Erik Fredenslund, Kolind, skriver, at to gange sprøjtning har været nødvendigt og praktiseret i en del vårbygmarker i år. Enkelte har undladt sprøjtning af modtagelige sorter, og disse marker har været meget stærkt angrebet. Anders Fredenslund, Holstebro, skriver, at der har været en del meldug, men at det har været af mindre betydning, hvor der blev sprøjtet i tide. P.-H. Mathiassen, Aulum, skriver, at det i meget modtagelige sorter, især Gunhild og Vega, har været nødvendigt med to sprøjtninger, og hvor sprøjtning nr. 2 blev udført i begyndelsen af juli måned. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at meldug flere

steder har bredt sig kraftigt i modtagelige vårbygsorter. Det er navnlig, hvor der ikke er foretaget bekæmpelse, eller at denne er foretaget sent. G. Bank Jørgensen, Give, skriver, at der er set stærke angreb i de fleste sorter, og det synes at være nødvendigt med to gange sprøjtning mod meldug i fremtiden. Fra Fyn skriver Kr. Brødsgaard, Ejby, at meldugangreb er set værst i vårbygsorterne Gunnar og Cerise, men angreb er dog også set ret udbredt i hovedsorten Triumph. De allerfleste vårbygmarker er dog blevet behandlet med Tilt eller Sportak, og hvor det er sket omkring d. 10.-12. juli eller to gange d. 1. og 20. juli, er markerne meget rene for meldug. Knud Thornhøj Christensen, Fåborg, skriver, at meldugangreb i vårbyg viser et noget broget billede. Der er ret stor forskel sorterne imellem. Triumph er noget angrebet, uden at det dog kan betegnes som alvorligt. I andre sorter har det derimod voldt nogen besvær at holde melduggen under kontrol, f.eks. i Gunhild og Cerise. Tårnbyg har klaret sig særdeles godt og således været uden meldug. Fra Roskilde-egnen skriver Mads Kristensen, at meldug i vårbygsorten Triumph ikke har haft den store betydning, men at der dog er set mange afværgereaktioner i form af plettede blade. I sorterne Havila, Harry og Cerise blev der dog set meget tidlige og meget stærke angreb. Claus S. Madsen, Roskilde, omtaler en del vårbygmarker, hvor melduggen har været kraftig, specielt i sorterne Cerise, Ida, Harry og Gula. I sorterne Jenny og Tårn er der kun set meget lidt meldug, medens angrebet i sorten Triumph har været moderat. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at der kun har været tale om svage angreb af meldug i vårbygsorterne i juli måned.

Goldfodsyge (Gaeumannomyces graminis) har i vintersæden været meget udbredt og til tider med stærke angreb. De værste angreb er set i 2. års vinterhvedemarker. Fra Skive-egnen

skriver Knud Jessen således, at der er væsentligt stærkere angreb end tidligere år, og selvfølgelig værst i marker med dårlig forfrugt (byg eller hvede). Tørken har dog også forstærket angrebene meget.

Ved undersøgelse af en lang række vinterhvedeprøver på Botanisk afdeling er der set noget mere goldfodsyge end i de nærmest foregående år, men den begyndende nødmodning, der blev set fra omkring midten af juli, skyldtes ikke alle steder goldfodsyge, men bl.a. strukturskade, opfrysninger fra foråret og tørkeskade på grund af for dårligt rodnet. Kr. Brødsgaard, Ejby, skriver således, at der kan ses grå pletter i hvedemarkerne, men næsten udelukkende i marker med hvede sået efter byg eller hvede. Et dårligt rodnet synes at være den væsentligste årsag, men da der er gode veludviklede kerner i aksene, synes det blot som om, der er tale om en tvangsmodning i disse pletter. Jon Birger Pedersen, Ringe, skriver, at der i hvedemarkerne i de sidste 14 dage af juli har kunnet ses store lyse pletter. Det har været mest udtalt i anstrengte sædskifter f.eks. hvede efter hvede. Der kan findes goldfodsyge-symptomer på planterne, men de tydelige pletter i markerne skal nok ses i sammenhæng med, at det er blevet meget tørt. Kurt Rasmussen, Næsby, skriver, at der er almindelig svage angreb af goldfodsyge i mange hvedemarker, men i enkelte marker kan der dog ses meget stærke angreb. Tørken har dog også gjort sit til, at det ser værre ud, end det egentlig er. Helge Rasmussen, Nyborg, skriver, at vinterhvedemarkerne har fået et kedeligt broget skær med lyse, næsten hvide områder. Der er nok tale om fodsyge, men måske andre forhold, bl.a. en del tørkeskade, kan være årsagen. Thorkild Nielsen, Svinninge, skriver, at der har været en del goldfodsyge i vinterhveden i denne sommer. Årsagen kan vel være, at der er dyrket hvede på alt for mange jorde, hvor der i stedet burde dyrkes rug, og at der mange steder er blevet dyrket hvede

efter hvede eller hvede sået efter byg. Søren Christiansen, Kalundborg, skriver, at der omkring d. 8.-10. juli blev set begyndende angreb i vinterhvedemarkerne af goldfodsyge. I løbet af måneden bredte disse pletter sig voldsomt. Der er meget klar sammenhæng med forfrugtforholdene. Værst har det været, hvor der ofte har været hvede i sædskiftet. I marker med forskellig forfrugt står skellet ofte som en meget skarp linie igennem marken, og hveden står dårligst, hvor der har været f.eks. hvede som forfrugt. Jørgen Ravn, Fensmark, skriver, at de kraftigste angreb af goldfodsyge kan ses i 2. års hvedemarker, eller hvor byg og rug er forfrugt. Der er dog også set angreb af goldfodsyge, hvor raps og ærter er forfrugt. Man må dog ikke tro, at der efter ensidig bygdyrking kan undgås goldfodsyge ved at komme med raps eller ærter i et enkelt år. Sv. Stanley Hansen, Næstved, skriver, at der kan ses en del goldfodsyge i marker med mindre gode sædskifter. Lyse pletter i vinterhvedemarkerne kunne dog også ses, især i marker, hvor det ikke var decideret hvedejord, eller hvor strukturen har været mindre god. Søren Hansen, Stege, skriver, at der i en del hvedemarker, specielt i marker sået uden pløjning og i anstrengte sædskifter, og oftest på den lettere jord er set goldfodsygepletter i større eller mindre udstrækning. Erik Skov Nielsen, Nykøbing Falster, skriver, at der efter en kort periode i juli måned med varme og tørke, begyndte at vise sig lyse pletter i mange vinterhvedemarker. Ved undersøgelse af planterne fandtes der en del goldfodsyge. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster, skriver ligeledes, at der i vinterhveden er set en del goldfodsyge, som især blev set efter de varme dage. Angrebet er flere steder kraftigt, især hvor der er hvede som forfrugt. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at hveden generelt står godt, hvor forfrugten har været raps, ærter eller anden bælg-sæd eller evt. flerårig frøgræs. Hvor forfrugten har været hvede eller byg, er der

dog meget kraftige angreb af goldfodsyge.

I vårbygmarkerne har angrebene været svagere og bedømmes de allerfleste steder som uden større betydning.

Knækkefodsyge (Cercospora herpotrichoides) har i vintersædmarkerne fortrinsvis kun optrådt med svage angreb. Angrebene bedømmes dog som ret udbredte, men af langt svagere karakter end i 1983.

I vårbyggen er der kun set yderst få og kun svage angreb.

Skarp øjeplet (Rhizoctonia solani) har i mange både vinterrug- og vinterhvedemarker været ret udbredt. De mere skarpt afgrænsede pletter end knækkefodsygens øjepletter findes noget højere oppe på stråene, og synes at være noget mere udbredt end normalt.

Nøgen bygbrand (Ustilago nuda) er set både i vinterbyg- og vårbygsorter. Angrebene har dog været meget lokale og bedømmes i de fleste områder af ringere omfang. A. S. Asmusen, Svendborg, skriver dog, at der på Svendborg-egnen er set ret kraftige angreb bl.a. i Triumphbyg, men at en angrebet mark med brandaks syner meget, selv om der kun findes 0,2-0,4 ‰ af stråene med angreb.

Gulrust (Puccinia striiformis) har heller ikke i juli måned været noget problem i vinterhveden. Der er i juli måned kun konstateret gulrust i enkelte områder i landet. H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at der i en enkelt Vukahvedemark blev set angreb i juli måned. Poul E. Andersen, Horsens, omtaler et stærkt angreb i en enkelt vinterhvedemark med sorten Anja. Angrebet blev iagttaget d. 9. juli, og marken var ikke tidligere sprøjtet mod rust eller andre bladsvampe. I den pågældende

mark var der kun foretaget en knækkefodsyge-bekæmpelse med Derosal i midten af maj måned. Thorkild Nielsen, Svinninge, skriver, at der er set gulrust i to vinterhvedemarker. Begge marker var tilsået med sorten Anja. I den ene mark var angrebet ret udbredt, og en sprøjtning blev foretaget. I den anden mark var det kun et meget svagt angreb, og her blev der ikke foretaget nogen bekæmpelse. Fra Roskilde skriver Claus S. Madsen, at der er set angreb af gulrust i en Vukavinterhvedemark, men kun med et meget svagt angreb. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at der ikke er set gulrust i år. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at der er set svage angreb i Anjahvede på Østbornholm i begyndelsen af juli måned. I vårsæden er der kun set yderst få angreb af rust, og angrebene bedømmes som meget svage.

Brunrust (Puccinia recondita). I enkelte marker er der fundet ret kraftige og udbredte angreb af brunrust. Angrebene bedømmes dog som forholdsvis moderate i det meste af landet. K. M. Thomsen, Brønderslev, skriver, at der i en enkelt vinterhvedemark er set et ret kraftigt angreb af brunrust. Karl Aage Pedersen, Ålborg, skriver, at der i vinterhvede med sorten Vuka er set et meget kraftigt angreb af brunrust enten i marker, hvor der ikke er foretaget en såkaldt aksbeskyttelse, eller hvor aksbeskyttelsen er foretaget for sent, hvilket vil sige omkring d. 1. juli. Jon Birger Pedersen, Ringe, skriver, at der i en del vinterhvedemarker har kunnet ses angreb af brunrust i den sidste uge af juli. Angrebet bedømmes dog kun som svagt og vurderes ikke at kunne få nævneværdig virkning på udbyttet. Thorkild Nielsen, Svinninge, skriver, at der i to vinterhvedemarker er set stærke angreb af brunrust. Fra Roskilde-egnen skriver Claus S. Madsen, at der i en Vukavinterhvedemark er set et moderat angreb af brunrust. Fra Møn omtaler Søren Hansen, Stege, at brunrust optræder ret udbredt i

Vukahveden, men at angrebene kun er svage.

Bygrust (Puccinia hordei) er ikke konstateret i vårbygmarkerne.

Hvedens brunpletsyge (Septoria nodorum) har kun optrådt med svage angreb. Poul Olesen, Hjørring, skriver, at der i enkelte marker i juli måned blev set svage angreb på bladene, medens der endnu ikke er set angreb i akset. Martin Andersen, Flauenskjold, skriver, at der i slutningen af juli måned kunne konstateres begyndende aksangreb af brunpletsyge. Det er lidt overraskende, idet der jo er udført regelmæssige bekæmpelser i mange marker, samt at man i begyndelsen af foråret ikke har kunnet se symptomer på planterne. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster, skriver, at det i de allerfleste vinterhvedemarker er uden betydning, men at der dog er set angreb, hvor en Tilt-sprøjtning i juni er undladt. Hvor der er lejesæd, forekommer der også brunpletsyge.

Hvedens gråpletsyge (Septoria tritici) er navnlig i de fugtige perioder set med noget mere udbredte angreb end normalt. Angrebene forveksles oftest med hvedens brunpletsyge.

Gråskimmel (Botrytis cinerea) har kunnet iagttages i en del hvedeaks landet over. Angrebene er set på avnerne i enkelte kerner og kan nemt forveksles med f.eks. et meldugangreb. Søren Hansen, Stege, skriver således, at aksfusariose kan ses i en del hvedeaks, men at der også kan ses enkelte kerner, hvor det højst sandsynligt er gråskimmel, der er på spil. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at der i sorten Brigand kan ses en del aksfusariose med en lyserød belægning på avnerne, medens der i sorterne Anja og Kraka på mange aks kan findes enkelte ikke udviklede kerner, og hvor avnerne er belagt med

en svampebelægning.

Byggens skoldpletsyge (Rhynchosporium secalis) er i vårbyg set med ret udbredte angreb, som dog fortrinsvis betegnes som svage.

Byggens bladpletsyge (Drechslera teres) er set i mange vårbygmarker, men fortrinsvis kun med svage angreb.

I vinterbygmarkerne blev der set en del bladpletsyge, mest i sorten Gerbel.

BÆLGPLANTER

Spiring i ærtebælgene. Niels Chr. Larsen, Randers, skriver, at der, på grund af den megen nedbør, blev set spirende ærter i bælgene i enkelte ærtemarker. På grund af spiringen sprang bælgene op.

Gråskimmel (Botrytis fabae) er set ret udbredt i en del ærtemarker. Angrebet kan ses både på stængler, men især i den fugtige periode tillige på bælg, hvor der sidder rester af kronblade. I de meget tætte ærtemarker har der været en del angreb, især i første halvdel af juli måned. Fra Hjørring-egnen skriver Poul Olesen, at gråskimmel har været meget udbredt, og at en forebyggende sprøjtning med Benlate/maneb tilsyneladende virker meget dårligt. P.-H. Mathiassen, Aulum, skriver, at der i meget kraftige ærtemarker er blevet set særdeles ondartede angreb af gråskimmel i første halvdel af juli måned. Som bygerne blev færre, forbedredes situationen, men i mange marker måtte der foretages en ekstra sprøjtning med Benlate. Anders Fredenslund, Holstebro, skriver ligeledes, at der har været en del gråskimmel i ærterne, også hvor der er foretaget to gange sprøjtning. På Bornholm blev der i juli måned ligeledes

iagttaget en del ærtemarker med begyndende angreb af gråskimmel.

Ærteskimmel (Peronospora pisi) har været ret udbredt i mange ærtemarker, men angrebene bedømmes dog de allerfleste steder som forholdsvis svage.

Kransskimmel (Verticillium albo-atrum) har i lucernemarkerne været uden større betydning.

Virusgulrot (Beta virus 4) er kun set med yderst få og kun svage angreb. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen således, at der kun er set enkelte roer med virusgulrot-angreb, og endnu ikke angreb i pletter i markerne. Antallet af ferskenlus har dog også været meget begrænset i 1984.

Rodbrand (Phoma betae, Pythium spp. o.a.) har i juli måned kun optrådt med yderst svage og kun enkelte angreb. Jørgen Kristensen, Skive, skriver, at det kun er i de meget få sent såede marker samt i en enkelt stærkt kalktrængende mark, at der har været problemer med rodbrand. Fra Lolland-Falster betegner Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster, angrebene som uden betydning.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Kålbrot (Plasmodiophora brassicae) er set i en del vårrapsmarker rundt omkring i landet og med lidt kraftigere angreb end i de nærmest foregående år. Poul E. Andersen, Horsens, skriver således, at der ses flere tilfælde end tidligere med stærke angreb af kålbrotsvamp i vårraps. Der er set angreb i et par marker med 3 rapsfrie år imellem, men også et par marker, hvor der var op til 4 rapsfrie år. Kr. Brødsgaard, Ejby, skri-

ver om et stærkt angreb af kålbrok i vårraps, hvor der var raps i 1981. Der var ingen større plantemasse og ikke ret mange skulper på planterne, hvorfor arealet blev grønthøstet. I egnens vårrapsmarker ses spredte, men af og til ret stærke angreb, også hos landmænd, der hævder ikke at have haft raps de pågældende steder i de sidste 5 år. Der har muligvis været tale om ukrudtsplanter, f.eks agersennep. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at der på Bornholm er set enkelte svage angreb af kålbroksvamp i vårrapsmarkerne. I enkelte tilfælde er der set noget stærkere angreb. Der er i alle tilfældene tale om lidt våde, kalktrængende arealer, samt at vårraps er sået meget tæt på vårraps i sædskiftet.

Storknoldet knoldbægersvamp (Sclerotinia sclerotiorum) er set i en del vårrapsmarker, også hvor det hævdes ikke at have været raps i mands minde. Angrebene er værst i marker, hvor rapsen tidligt gik i leje, hvilket vil sige, stærkt kvælstofgødede marker. Jørgen Ravn, Fensmark, omtaler således nogle vårrapsmarker med kraftige angreb af knoldbægersvamp, hvor 5-10% af planterne er angrebet. Det er særligt i de stærkt gødede afgrøder, som har fået omkring 160-220 kg N/ha, at angrebene er kraftige.

KARTOFLER

Bladrullesyge (Solanum virus 14) og rynkesyge (Solanum virus 2 (Y)) bedømmes som ret udbredte men dog fortrinsvis med svage angreb. Angrebene synes at være noget mere udbredte end i 1983. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at bladrullesyge er almindelig udbredt i kartoffelmarkerne, men at angrebene dog bedømmes som moderate. G. Bank Jørgensen, Give, omtaler meget bladrullevirusyge i almindelighed, men i særdeleshed i sorten Dianella.

Sortbensyge (Erwinia carotovora var. atroseptica) er set ret udbredt i kartoffelmarkerne, men dog fortrinsvis med svage angreb. Poul Olesen, Hjørring, skriver dog, at der er set stærke angreb med 10-15% angrebne planter i et par marker. Jørgen Kristensen, Skive, skriver, at der i mange kartoffelmarker ses enkelte planter, spredt over marken, angrebet af sortbensyge. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at sortbensyge-angrebet i år er almindeligt i kartoffelmarkerne, men at det overvejende er med relativt svage angreb. G. Bank Jørgensen, Give, omtaler angrebene af sortbensyge som ret almindelig udbredte.

Kartoffelskimmel (Phytophthora infestans) har i juli måned optrådt med ret udbredte angreb, der dog de allerfleste steder betegnes som svage. 2. varsling for kartoffelskimmel blev udsendt d. 13. juli, idet prognosen viste, at kartoffelskimmel kunne begynde at optræde epidemisk. De klimatiske forhold var i begyndelsen af juli meget gunstige for kartoffelskimmel-svampen. Åge Bach, Tylstrup, skriver, at det første kartoffelblad med skimmelangreb blev fundet i usprøjtede Bintje d. 23. juli, og pr. 1. august er der kun enkelte blade spredt i arealet, hvor der kan findes skimmel. I de arealer, hvor der er foretaget en beskyttelsessprøjtning, er der pr. 1. august ikke set noget angreb. Martin Andersen, Flauenskjold, skriver samstemmende, at der ikke menes at være konstateret kartoffelskimmel i området i juli måned. En af årsagerne er nok, at nattemperaturen var lav. Jørgen Kristensen, Skive, skriver, at kartoffelskimmel mest ses i kartofler i haver. I marker, hvor der dyrkes en del kartofler, foretages der en beskyttelsessprøjtning, som ser ud til at virke godt. Anders Fredenslund, Holstebro, omtaler en del skimmel i kartoflerne, især på små arealer og i de private haver. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at der dér på egnen i kartoffelmarkerne endnu

ikke er konstateret skimmel ved månedens udgang. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at kartoffelskimmel kun er set med svage angreb i juli måned. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, at der midt i juli er set stærke angreb af kartoffelskimmel på et areal med sorten Hela. Arealet var ikke blevet sprøjtet mod kartoffelskimmel. I de sidste dage af juli har kartoffelskimmel totalt nedvisnet mange mindre kartoffelarealer med sorterne Bintje og Gelda, men der kan også ses angreb i andre sorter. Det er overvejende på arealer, hvor der slet ikke eller kun er foretaget en mangelfuld bekæmpelse, at der ses angreb.

Rodfiltsvamp (Corticium solani). Svend Eg, Brande, skriver, at kartoflens rodfiltsvamp er ret stærkt udbredt og i næsten samtlige sorter.

Ole Bagger

SKADEDYR PÅ LANDBRUGSPANTER

=====

KORN OG GRÆS

Havrenematoden (Heterodera avenae) har kun optrådt med yderst svage angreb. Angrebene betegnes som de svageste i mange år. P.-H. Mathiassen, Aulum, skriver dog, at der i enkelte bygmarker, tilsået med en modtagelig bygsort, er konstateret kraftige angreb. I alle tilfælde har det været i kornrige sædskifter eller sædskifter med korn og rajgræsfrø. A. S. Asmussen, Svendborg, skriver, at der kan ses stærke angreb i vårbyg på mindre ejendomme, hvor sædskiftet er anstrengt, og hvor det ikke er et fuldtidsjob at drive landbrug. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster, skriver, at der ikke i flere år er set angreb af havrenematoder. Årsagen er sikkert den udbredte dyrkning af resistente bygsorter.

Havrebladlusen (Rhopalosiphum padi), kornbladlusen (Sitobion avenae) og græsbladlusen (Metopolophium dirhodum) har i juli måned optrådt med ret udbredte men dog fortrinsvis svage angreb. Angrebene betegnes som af langt svagere karakter end i juli 1983. Karl Aage Pedersen, Ålborg, omtaler kraftige angreb i usprøjtede vinterhvedemarker, men også angreb i marker, som er sprøjtet i begyndelsen af juni måned. I vårbyg er der set generelt kraftige angreb i usprøjtede marker. H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at der findes en del hvedemarker, hvor der sammen med sidste svampesprøjtning blev foretaget en bekæmpelse med enten Pirimor eller et pyrethroid. Her såvel som i de marker, hvor der ikke blev foretaget bekæmpelse, forekom kun få bladlus. Erik Fredenslund, Kolind, omtaler stedvis udbredte angreb af bladlus i hvedeaksene fra omkring 10. juli. I vårbyggen er der også lokalt udbredte an-

greb, men meget varierende inden for marken og fra mark til mark. Poul E. Andersen, Horsens, skriver, at det er almindeligt med svage angreb i hveden, der ikke er sprøjtet mod bladlus og i vårbyg, hvor der er sprøjtet senest omkring 20. juni. C. E. Borregaard, Holstebro, skriver, at bladlusene optræder meget talstærkt i byg- og hvedemarkerne, men at angrebet er indtrådt meget sent i juni måned, hvorfor sprøjtning ikke anses for lønnende mere. P.-H. Mathiassen, Aulum, skriver, at der i de sidste 10 dage af juli måned blev set en kraftig opformering af bladlus i byg- og hvedemarkerne. I byggen sidder bladlusene på stråene og bladene, medens de i hveden sidder i akset. En bekæmpelse er ikke iværksat på dette meget sene tidspunkt. H. Dollerup-Nielsen, Herning, skriver, at bladlusene i kornet har bredt sig i sidste halvdel af juli og forekommer ret almindeligt. Det er dog kun i få tilfælde, at det er skønnet nødvendigt at foretage en bekæmpelse. Fra Fyn skriver Kr. Brødsgaard, Ejby, at der kun har været tale om få bladlus fra midten af juli, både i hvede og byg. Der er dér på egnen foretaget en bekæmpelse sammen med svampesprøjtningen i juni måned, hvilket kan være grunden til, at der ses så få bladlus. Knud Thornhøj Christensen, Fåborg, skriver, at det især er i marker med læ, der er fundet ret kraftige angreb af bladlus. Der er desuden set områder af marker, hvor vårbyggen står mere grøn. I vinterhveden er de fleste marker behandlet mod bladlus sammen med en aksbeskyttelsessprøjtning, og der har derfor ikke været bladlus at se. Jon Birger Pedersen, Ringe, skriver, at der sidst i juli måned kunne ses svage angreb i mange kornmarker. Der har sjældent været tale om angreb, som har fået betydning for udbyttets størrelse. Thorkild Nielsen, Svinninge, skriver, at der i Nordvestsjælland kun i ganske få bygmarker er set så mange bladlus, at en bekæmpelse har været nødvendig. I vinterhvedemarkerne har bladlusangrebet været mere udbredt, og mange steder er

der således også foretaget en bekæmpelse. Jørgen Ravn, Fensmark, skriver, at der i perioden 2.-12. juli i enkelte marker skete en kraftig opformering af bladlus, og disse marker blev da også behandlet. I år er mange sprøjtninger mod bladlus blevet udført for tidligt og følgelig med et ringere resultat. Mads Kristensen, Roskilde, skriver, at bladlus har været almindeligt udbredt i alle kornarterne. Sene angreb i vinterhveden blev set efter en kraftig opformering. Claus S. Madsen, Roskilde, skriver, at i alle havremarker er set en del bladlus på de nederste stængeldele. I vårbyg er der kun set svage angreb af bladlus, og de fleste marker er beskyttelsessprøjtet. I vinterhveden er der set en del bladlus i de marker, hvor der ikke er foretaget en bekæmpelse. Kaj N. Eriksen, Nykøbing Falster, skriver, at der i hvede og byg, men især i vinterhveden har været bladlusopformering indtil omkring 1. august. I en del marker er der foretaget bekæmpelse i hveden til slutningen af juli måned. Erik Skov Nielsen, Nykøbing Falster, skriver, at bladlusangrebet kom forholdsvis sent både i byg og hvede, men mange foretog alligevel en bekæmpelse, selv om der nok ikke har været det store behov. Frits Christensen, Åkirkeby, skriver, at mange landmænd har valgt at bekæmpe bladlus i forbindelse med svampebekæmpelsen i år. Hvor der har været foretaget en bekæmpelse, forekommer der mange steder en ret kraftig opformering af bladlus i vinterhvede og i vårsæd hen mod midten af juli måned. Bladlusene forsvandt dog igen fra afgrøderne i dagene omkring 20.-25. juli.

Hvedemyg (Contarinia tritici og Sitodiplosis mosellana) har kun optrådt med yderst få og kun svage angreb.

Sadelgalmyggen (Haplodiplosis equestris) har kun optrådt med enkelte og kun svage angreb.

Viklerlarver (Cnephasia spp.). H. P. Nielsen, Bjerringbro, skriver, at der i en bygmark blev set en del skade forårsaget af viklerlarver. Kernerne blev gnavet i spidsen, og adskillige aks var omtrent rippet for kerner.

Stængelmøllet (Ochsenheimeria vacculella). I enkelte vårbygmarker samt græsfrømarker er der set en del hvidaks, forårsaget af stængelmøllet. Jørgen Ravn, Fensmark, skriver således, at der omkring Fuglebjerg, Sandved, Haslev og Holløse er set en del hvidaks, men også et meget stort antal gnav i akset. Angrebet skyldes formentlig primært stængelmøllet, og noget kunne tyde på, at angrebene optræder de samme steder år efter år. På Skælskør-egnen har K. Damgaard ligeledes iagttaget en del angreb i nogle vårbygmarker omkring Lundby. Angreb af stængelmøllet er desuden fundet på indsendt materiale fra Dalmose og fra Slagelse-egnen. Angreb på vårbyg er tillige set i Hornsherred. På Mors er der set angreb af stængelmøl på almindelig rajgræs, hvor ca. $\frac{1}{2}\%$ af planterne i marken var blevet angrebet. Stængelmøllet var et ret almindeligt udbredt skadedyr omkring århundredskiftet, men har siden kun været set med års mellemrum. I 1983 blev der dog set ret kraftige angreb primært i frøgræsmarker, bl.a. på Fyn og Sjælland. I månedsoversigt oktober 1983 er disse angreb omtalt nærmere.

BÆLGPLANTER

Ærtebladlusen (Acyrtosiphon pisum) har været ret udbredt i en del ærtemarker. Poul Olesen, Hjørring, skriver, at hvor der er foretaget en bekæmpelse med et bladlusmiddel omkring afblomstring af ærterne, har der ikke været problemer med bladlusene. Hvor man har snydt for bekæmpelsen, er der flere steder set ret kraftige angreb af bladlus. Anders Fredenslund, Holstebro, skriver, at i enkelte ærtemarker har der været

stærke angreb af ærtelus. I andre marker har der ingen angreb været. I en mark med stærke angreb var der ikke foretaget bekæmpelse. I de marker, der er fri for lus, har bladlusbekæmpelsen en måned tidligere holdt bladlusene væk. Erik Christensen, Løgumkloster, skriver, at der pletvis i ærtemarker blev set store støreflokke, som slog ned og formentlig åd af bladlusene. Jon Birger Pedersen, Ringe, skriver, at ærtebladlusen har kunnet ses i mange ærtemarker i juli måned, og stærke angreb er fundet på arealer, som ikke er behandlet mod bladlus i begyndende blomstring. Olaf Havsteen, Ærø, skriver, at ærtebladlusen i enkelte marker forekom så talrigt, at bekæmpelse blev iværksat i begyndelsen af juli måned.

BEDEROER

Bedelusen (Aphis fabae) har kun optrådt med yderst få og kun svage angreb. Angrebene har været langt svagere end f.eks. i 1983, som det også fremgår af nedenstående %-tal for indberetningerne:

År	Antal indberetninger	Angreb i %				
		intet	sjældne	stærke	alm. udbr.	heraf stærke
1976	75	5	9	5	86	62
1977	63	11	11	0	78	26
1978	90	6	14	8	80	30
1979	90	21	22	11	57	14
1980	76	46	31	1	23	1
1981	65	14	15	6	71	17
1982	65	3	14	5	83	55
1983	78	0	11	8	89	54
1984	77	52	32	0	16	0

Jørgen Ravn, Fensmark, omtaler mange bederoemarker, hvor der kan findes bedelus, men typisk for angrebene er i år, at de for det første er svage, og at det oftest er en enkelt plante, der er helt sort af bladlus, samt at spredningen fra disse roer har været ringe, så en bekæmpelse ved udgangen af juli måned næppe vil være lønsom. Søren Hansen, Stege, skriver, at bedelusene efterhånden har været til stede i de fleste bederoemarker, men der har kun været tale om enkelte roer, som har været stærkt angrebet. Bladlusenes spredning i marken har i år været ganske lille. Fra Nykøbing Falster skriver Kaj N. Eriksen, at bedelusen er forekommet spredt, men bekæmpelsen er dog foretaget i mange marker sidst i juli måned.

Ferskenlusen (Myzus persicae) har ligeledes kun optrådt med yderst svage angreb. Den 11. juli udsendtes den første interne bladlusvarsling, som også blev den sidste, grundet de svage forekomster både af bedelus og ferskenlus. Ved udgangen af juli måned blev der da også kun set yderst få marker med meget svage virusgulstangreb. Kurt Rasmussen, Næsby, skriver, at der de fleste steder har været svage angreb af ferskenlus, men at det kun er enkelte steder, der har været rigtig mange. Søren Hansen, Stege, omtaler kun enkelte ferskenlus og kun i enkelte marker. Fra Lolland-Falster skriver Kaj N. Eriksen, at ferskenlusene har optrådt usædvanlig svagt i 1984, og at der ikke har været behov for en generel varsling.

KÅLROER, RAPS O.A. KORSBLOMSTREDE

Kållusen (Brevicoryne brassicae) har i juli måned ikke optrådt med angreb af betydning. Angrebene betegnes som yderst få og kun som meget svage.

Glimmerbøssen (Meligethes aeneus). Niels Chr. Larsen, Randers, omtaler en del vinterrapsmarker, hvor der er set skader af angreb af glimmerbøssens larve. Angrebene er især set i kanterne af markerne og skønnes uden væsentlig økonomisk betydning.

Bladribbesnudebillen (Ceutorrhynchus quadridens). Angreb af bladribbesnudebillens larve i stænglerne er konstateret ret udbredt i bl.a. vårrapsmarkerne. C. Borregaard, Holstebro, skriver således, at bladribbesnudebillen har forvoldt betydelig skade i en del vårrapsmarker, hovedsagelig på sandjord. Fra Ærø skriver Olaf Havsteen, at bladribbesnudebillens larve findes ret udbredt i vårrapsmarkerne på Ærø. På mange af stænglerne kan man ved de nederste bladfæster se larvernes udgangshul og ved opsplnitning af stænglen ses deres angreb.

Kålmøllet (Plutella xylostella) er kun set med yderst få og svage angreb. I 1983 forekom der usædvanligt kraftige angreb i landets vårrapsmarker i juli måned.

Kålsommerfugle (Pieris brassicae og P. rapae) har været uden større betydning, og angrebene bedømmes udelukkende som få og svage. Jørgen Kristensen, Skive, skriver, at der flyver en del kålsommerfugle omkring her i slutningen af juli måned, men larverne har hidtil ikke været særlig talrige.

Krusesygegalmyggen (Contarinia nasturtii). Der er i juli måned kun konstateret ganske få og kun svage angreb både i raps og kålroer.

Skulpegalmyggen (Dasyneura brassicae) har i vinterrapsmarkerne optrådt ret udbredt og til tider med stærke angreb. Angrebene blev i 1983 bedømt som ret udbredte, men dengang for-

trinsvis som svage, medens angrebene her i juli 1984 omtales som ligeså udbredte, men dog til tider kraftigere. Anders Fredenslund, Holstebro, skriver således, at der har været mange skulpegalmyglarver i vinterrapsen, medens der kun har været meget få i vårrapsmarkerne. Vårrapsen står dér på egnen meget fint. Fra Herning-egnen skriver H. Dollerup-Nielsen, at skulpegalmyggen er set flere steder, men dog fortrinsvis med svage angreb. Erik Fredenslund, Kolind, omtaler lokale angreb af skulpegalmyggens larver i vårraps, og altid nær vinterrapsen. Poul E. Andersen, Horsens, skriver, at der er meget mere udbredte angreb i vinterrapsen end tidligere, men dog mest i markernes yderkanter. G. Bank Jørgensen, Give, omtaler flere angreb af skulpegalmyg end forventet, navnlig når der ikke tidligere på ejendommen har været dyrket vinterraps. Til næste år må vi passe mere på at få randbehandlet marken et tilstrækkeligt antal gange. Knud Thornhøj Christensen, Fåborg, skriver, at der i de få vinterrapsmarker, der er set på, har været ret kraftige angreb af skulpegalmyggens larve, især langs kanten af marken. I vårraps er der fundet en del angreb, især langs hegn samt i vårrapsmarker tæt beliggende til vinterraps. Jørgen Ravn, Fensmark, skriver, at der i vinterrapsen er set angreb af både 1. og 2. generation, og det har haft stor betydning for udbyttet. I vårrapsen er der ikke fundet skulper med angreb af skulpegalmyggens larve. Mads Kristensen, Roskilde, omtaler, at der i et område syd for Roskilde er set et meget kraftigt angreb af skulpegalmyggens larve i mange vinterrapsmarker, på trods af at der er foretaget en såkaldt rettidig bekæmpelse med et pyrethroid. Først i juli måned blev der set angreb i samme område i enkelte vårrapsmarker. Fra Bornholm skriver Frits Christensen, Åkirkeby, at angreb af skulpegalmyg ikke har været noget problem i de bornholmske vinterrapsmarker. Med enkelte undtagelser har avlerne foretaget en effektiv bekæmpelse. Enkelte avlere har

dog taget lidt let på bekæmpelsen af skulpegalmyggen, hvorfor man i enkelte marker ikke er nået helt ud til kanten med sprøjten, hvilket har medført kraftige angreb her, som så igen har medført svage angreb i kanten hos nærliggende vårrapsarealer.

Den lille kålflue (Delia brassicae) har kun optrådt med få og kun ubetydelige angreb. Angrebene bedømmes som de svageste i de sidste 10 år.

KARTOFLER

Kartoffelnematoden (Heterodera rostochiensis) er kun set enkelte steder og primært i private haver, hvor kartofler oftest dyrkes.

Coloradobillen (Leptinotarsa decemlineata). Statens Plantetilsyn er i juli måned gjort bekendt med fund af coloradobiller, -æg eller -larver på ca. 80 lokaliteter. Fundene er gjort i Sønderjylland på Als, Fyn, Ærø, Langeland, Lolland-Falster samt på Sjælland. I flere tilfælde forekom der også de samme steder angreb i 1983. De langt overvejende fund i juli måned er gjort i private haver. Kun 8 af lokaliteterne er fra landbrug med kartofler som erhvervsavl.

GULERØDDER

Gulerodsfluen (Psila rosae). Angrebene af gulerodsfluens larver bedømmes som svage og uden større betydning. Erik Fredenslund, Kolind, skriver således, at der er mindre angreb end normalt i havens gulerødder.

Ole Bagger

SYGDOMME OG SKADEDYR PÅ HAVEBRUGSPANTER

=====

Klimaskader. Registreringen af kuldeskader i majs, asier, agurker og jordbær er fortsat i begyndelsen af denne måned. Samtidig må det formodes, at nogle af de sygdomme, som er fundet i kulturerne, skyldes en skærpet opmærksomhed i forbindelse med de skader, den lavere temperatur har forvoldt.

Pythium og Phytophthora er vel de 2 svampe, som forårsager de største skader i potteplanter. Det er almindeligt at finde disse svampe i Dieffenbachia, Hedera, Exacum, Solanum og Schefflera.

Løgskimmel (Peronospora destructor) er fundet både i kepaløg og skalotteløg. I forhold til mange andre år må det betegnes som meget tidligt at finde angreb af denne svamp. Det kan ikke udelukkes, at junis kølige vejr har betinget de tidlige angreb. Mange Peronospora-arter foretrækker køligt vejr.

Hindbærstængelsyge (Didymella applanata) har i mange kulturer af hindbær forårsaget, at de bærende ranker er nedvisnet på et forholdsvis sent tidspunkt, idet planterne er begyndt at sætte bær, inden nedvisningen er begyndt.

Stikkelsbærdræber (Sphaerotheca mors-uvae) har i mange privathaver ødelagt høsten af stikkelsbær ved at angribe frugterne, så svampens hvide, senere næsten sorte, belægning har været meget fremtrædende. Endvidere er der forekommet en del angreb af svampen i solbær, hvor det er skudspidserne, der specielt angribes.

Gråskimmel (Botrytis cinerea) er konstateret i mange afgrøder både på friland og i væksthuse. Således kan det nævnes, at svampen er fundet udbredt i kulturer som ærter og jordbær på friland og i tomat i væksthuse.

Fusarium bulbigenum er fundet flere gange i frøplanter af Abies. Det gælder både Abies nobilis og Abies nordmanniana. Angrebene er øjensynligt frøbårne, da de i nogle tilfælde forekommer på frisk jord.

Fusarium oxysporum med dens specialformer er konstateret i forskellige afgrøder, f.eks. kepaløg, selleri og melon. For kepaløg og selleri gælder det i flere tilfælde, at planterne har været skadet på grund af meget store vandmængder, hvorved rødderne er blevet delvis kvalt.

Hvidråd (Sclerotium cepivorum) breder sig øjensynligt mere og mere i kepaløgene. I nogle tilfælde er der ikke tvivl om, at den stærke udbredelse af svampesydommen står i forbindelse med et meget anstrengt sædskifte. I andre tilfælde har der været mistanke til de anvendte stikløg som årsag til udbredelsen.

Rodfiltsvamp (Rhizoctonia solani) har forvoldt skader i mange kulturer af blomkål, hvor den har forårsaget de typiske sorte ben. Endvidere er svampen flere gange konstateret i forbindelse med en dårlig udvikling af jordbær. Hvorvidt den i jordbærrene har været primær eller blot har udnyttet, at planterne har været svækket på grund af kulde, kan ikke afgøres.

Tusindben (Banjulus guttulatus) har øjensynligt invaderet mange jordbær, da den er fundet i stor udstrækning. Angrebene er især fundet i jordbær fra privathaver.

Jordbærnemater (Aphelenchoides fragariae) er ofte årsag til en dårlig vækst i jordbærkulturer. Hvorvidt den store udbredelse står i forbindelse med den høje fugtighed sidste efterår, kan ikke udelukkes.

Jordbærmider (Tarsonemus pallidus) findes i mange kulturer, uanset om det er første, andet eller tredje års kulturer. De udbredte angreb kunne tyde på, at det anvendte materiale har været inficeret inden udplantningen.

Den lille kålflue (Delia brassicae) har angrebet mange korsblomstrede afgrøder; specielt er der fundet stærke angreb i broccoli, kinakål og blomkål.

Ribsmøllet (Incurvaria capitella) har ødelagt mange frugter af ribs, solbær og stikkelsbær. Angrebene i ribs og solbær forekommer med jævne mellemrum, medens angreb i stikkelsbær ikke ses så tit.

Argyresthia goedartella på birk. Det har vist sig, at puppestadiets længde er temperaturafhængigt, idet møllet ved stuetemperatur kom frem i juni, medens pupper under skyggede udendørsforhold først var udviklet i begyndelsen af juli.

Lars A. Hobolth